

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم

فرزاد شاه‌کرمی‌ذوله^۱

رضا رستم‌زاده^۲

جعفر صادق فیضی^۳

محمد پاسبان^۴

نیما آذرمیرشتربانی^۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۰۴ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۲۷

چکیده

بانک‌ها در نقش مؤسسات مالی و خدماتی، نقش تعیین‌کننده‌ای را در گردش پول و ثروت دارند و از جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد ایران برخوردارند. بانک‌ها با کارکرد واسطه‌گرهای مالی، نقش تأمین نیازهای مالی برای واحدهای تولیدی و بازرگانی را بر عهده‌دارند. روش این مطالعه از نظر هدف کاربردی، از نظر داده‌ها کیفی و از نظر روش اجرای پژوهش از نوع داده بنیاد است. جامعه آماری این مطالعه در بخش کیفی شامل کلیه صاحب‌نظران و خبرگان و مدیران سازمان بانک توسعه صادرات ایران در سال ۱۳۹۹ است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های این مطالعه از روش داده بنیاد و همچنین نرم‌افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد. نتایج این مطالعه نشان داد، عوامل مؤثر بر الگوی تاب‌آوری سازمانی شامل: ۱- عوامل علی (گسترش ارتباطات، اقتصاد مقاومتی، شفاف‌سازی قوانین و توانمندسازی مدیریت)، ۲- راهبردهای تعاملی (برنامه‌ریزی سازمانی، گسترش کیفیت خدمات و استراتژی مؤثر سازمانی)، ۳- شرایط مداخله‌گر (حمایت دولت و تنظیم سیاست‌های پولی و مالی) و ۴- عوامل زمینه‌ای (مشارکت سازمانی، منابع انسانی توانمند و رضایت کارکنان) می‌باشد. ضمن اینکه پدیده محوری بررسی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شرایط تحریم بوده است و پیامدهای این مدل ایجاد تاب‌آوری سازمانی شبکه بانکی، می‌باشد.

کلمات کلیدی

تاب‌آوری سازمانی، شبکه بانکداری، شرایط تحریم، توسعه صادرات

۱- گروه مدیریت، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. farzadshahkaramizouleh@gmail.com

۲- گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران. (نویسنده مسئول) Rostamzadeh59@gmail.com

۳- گروه مدیریت، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران. j.feizi@iaurmia.ac.ir

۴- گروه مدیریت، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. paseban@iaut.ir

۵- گروه ریاضی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. azarmir_nim@yahoo.com

باوجود تحولات عظیمی که سبب افزایش رقابت در صنعت بانکداری در سال‌های اخیر شده، به علت عدم توسعه بازارهای مالی همانند بازار بورس و اوراق بهادار، بانک‌ها که مهم‌ترین منبع تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی هستند، نقش خطیر خود در رشد و توسعه اقتصادی کشور را همچنان حفظ کرده‌اند و حال آنکه ایفای این نقش کلیدی تنها در یک بخش بانکی باثبات و کارا با امکان جذب و تخصیص بهینه ذخایر و منابع مالی جامعه ممکن خواهد شد. جایگاه بانک‌ها در رشد اقتصاد کشور موجب شده است که کشورهای غربی و امریکا، تحریم‌هایی را علیه بانک‌های ایرانی وضع نمایند و بدین ترتیب فعالیت آن‌ها را در اقتصاد کشور با دشواری‌های زیادی مواجه نمایند. همین تحریم‌ها در کنار ساختار نادرست بانک‌ها در کشور موجب شده است که ایران در طی ۱۰ سال گذشته، نرخ تورم سنگینی را تجربه نماید. همین امر موجب شده است که شرایط فعالیت بانک‌ها در ایران بیش‌ازپیش و بیشتر از هر زمان دیگری، با دشواری‌هایی همراه باشد. این دشواری‌ها فشارهای متعدد و متنوعی را به فرایند خدمت‌رسانی و فعالیت‌های مالی بانک‌ها وارد می‌نماید که برای مقابله با این فشارها، بانک‌ها باید میزان استقامت و تاب‌آوری خود را تقویت نمایند تا بحران‌ها و فشارهای ایجادشده، نتواند مانع ادامه فعالیت‌های بانک‌ها گردد. منابع چهارگانه تأمین مالی اقتصاد ایران در سال‌های گذشته، نظام بانکی، بازار بورس، بودجه‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری خارجی بوده است و بانک‌ها بار اصلی تأمین مالی بخش‌های اقتصاد را در سال‌های اخیر بر عهده داشته‌اند و آسیب‌پذیری بانک‌ها به معنی آسیب‌پذیری اقتصاد است (هال و همکاران، ۲۰۱۱). از سوی دیگر بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که بحران‌های مالی در کشورهای پیشرفته مانند امریکا، منجر به ایجاد رکود در صنعت بانک داری در سایر کشورها از جمله ایران شده است. بدین معنی که عدم مقاومت در برابر تنش‌هایی همچون بحران‌های مالی سایر کشورها نیز می‌تواند منجر به ایجاد رکود و حتی ورشکستگی بانک‌ها شود. نتایج عدم مطالعه تاب‌آوری سازمانی در صنعت بانکی کشور می‌تواند منجر به رکود و حتی ایجاد بحران‌های ورشکستگی در بانک‌های کشور شود (پاستیگو و همکاران، ۲۰۱۹). بحرانی که می‌تواند آثار مخربی بر اقتصاد کشور نیز با توجه به وابستگی متقابل اقتصاد دولتی و بانک‌ها به یکدیگر، داشته باشد. شناسایی نقاط اساسی و ابعاد و مؤلفه‌های تاب‌آوری سازمانی می‌تواند این امکان را به مدیران بانکی بدهد که با شناسایی نقاط اساسی و ابعاد و مؤلفه‌های تاب‌آوری، برای افزایش آن در سازمان و مجموعه خود تلاش نمایند و بدین ترتیب یک راهبرد و طرح منسجم و پیوسته برای بهبود شرایط بانکی برای مقابله با بحران‌ها و حوادث داشته باشند. با توجه به اینکه موقعیت ایران هم از نظر ژئوپلیتیک

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری.../شاه‌کرمی‌ذوله، رستم‌زاده، صادق‌فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

و هم از نظر جغرافیای طبیعی و هم از نظر مانیفست استکبارستیزی و مقابله با نظام‌های سرمایه‌داری در معرض خطر و تهاجم است، تاب‌آوری سازمان‌ها به‌خصوص بانک‌ها از اولویت و اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. با توجه به مطالب بیان‌شده این مطالعه در پی بررسی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم کدامند؟

ادبیات پژوهش

تاب‌آوری تغییر فرایندهایی است که شایستگی را ارتقاء می‌دهد، کارایی را بازیابی می‌کند و به همان اندازه ساختارها را رشد داده و شناخت شیوه‌هایی که این فرایندها را تشویق در کل دو دیدگاه مختلف درباره مفهوم درباره مفهوم تاب‌آوری سازمانی وجود دارد (ایرانزاده و تقی پور، ۱۳۹۶). در شرایط غیرمنتظره، استرس‌زا یا نامطلوب، تاب‌آوری سازمانی به‌سادگی به‌عنوان توانایی بازگشت مجدد به‌جای اول در نظر گرفته می‌شود. سازمان‌های تاب‌آور نسبت به سازمان‌های غیرتاب‌آور سه ویژگی اصلی دارند (آناند، شارما و گلتمن^۱، ۲۰۱۶). سازمان تاب‌آور، هشیار است و نسبت به خود، سهامداران اصلی و محیطی که در آن شرایط، اضطرابی به وجود آمده است یا کارهای روزمره انجام می‌شود، آگاهی و اطلاعات زیادی دارد (پیر، تراندل، جانا و کیتسیو^۲، ۲۰۱۵). ۲- توانایی فزاینده‌ای برای شناسایی و مدیریت آسیب‌های اصلی دارد؛ آسیب‌های که در شرایط بحرانی می‌تواند اثرات مثبت و منفی بر روی سازمان داشته باشد. بخش مالی و بانکی یکی از بخش‌های مهم اقتصاد هر کشور است و وقوع بحران در آن می‌تواند اثرات مخربی بر سایر بخش‌های اقتصادی کشور داشته باشد. ذات حرفه بانکداری به علت ویژگی‌های خاص خود همواره مستعد دریافت بی‌ثباتی، ریسک‌ها و در درجات بالاتر، بحران‌ها می‌باشد. نقش بانک‌ها در تجهیز و تخصیص منابع مالی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. این امر در خصوص اقتصاد بانک محور ایران بیش‌ازپیش نمود پیدا می‌کند. در این خصوص، سیستم بانکی توسعه‌یافته علاوه بر وظایف خود، باید از استحکام بالا نیز برخوردار بوده و توان مقابله با شوک‌های مختلف داخلی و خارجی را داشته باشد. سیستم بانکی امروزه با مشکلات برون‌مرزی دست‌وپنجه نرم می‌کند و از این‌رو، موضوع تاب‌آوری بانک‌ها و تداوم کسب‌وکار آن‌ها، به یک موضوع مهم و جدی تبدیل شده است. کاهش رشد سپرده‌های مردمی، کاهش توان تسهیلات دهی بانک‌ها، فشارهای دولتی برای استقراض از سیستم بانکی، کاهش اعتبارات اسنادی و افزایش نرخ بهره مبادلات بین‌بانکی و تحریم‌های بین‌المللی، از جمله مهم‌ترین چالش‌های نظام بانکی کشور است که لزوم مدیریت تاب‌آوری بانک‌ها را دوچندان می‌کند. از این‌رو دغدغه خاطر پژوهشگر از پرداختن به این مطالعه در این است که امروزه آثار ناشی از تحریم‌ها سازمان‌های دولتی و خصوصی

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

بسیاری را گرفتار خود نموده است و بانک‌ها از جمله بانک توسعه صادرات ایران با تنش و دشواری‌های زیادی برای ادامه حیات و فعالیت‌های خود مواجه شده‌اند. همچنین مشاهده شده است که بانک‌ها به‌خصوص بانک‌های دولتی در پیشینه خود فعالیت‌های زیادی در حوزه تاب‌آوری سازمانی انجام نداده‌اند و از قبل تدابیر روشن و شفاف برای این منظور نیاندیشیده‌اند. سیستم بانکی در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به‌عنوان بازوی دولت به شمار می‌رفته و می‌رود. به‌ویژه در اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، بخش مهمی از موفقیت این برنامه متأثر از میزان توانمندی نظام بانکی است که با تحریم بانک‌ها این توانمندی مورد هدف قرار گرفته است. به نظر می‌رسد شورای امنیت سازمان ملل نیز تحریم را بهترین روش برای مسدود کردن مسیر اقتصاد ایران در مبادلات جهانی به شمار می‌آورد. شاید دوران کنونی برای فعالان اقتصادی تجربه‌ای بس ناگوار باشد. چراکه رونق سرمایه‌گذاری و تولید این بخش بیش از هر چیز نیازمند فضای امن و باثبات است. تحریم اقتصادی و تحریم بانک‌ها، ریسک‌کشوری و هزینه‌های تحمیل شده را افزایش می‌دهد. اعمال تحریم‌های متوالی در حوزه‌های مختلف، امنیت و آرامش را از اقتصاد کشور سلب می‌نماید و زمینه را برای خروج سرمایه‌ها از کشور فراهم می‌سازد. در میان تحریم‌هایی که از سالیان گذشته فضای اقتصاد را ملتهب نموده، تحریم بانک‌ها بیش از دیگر تحریم‌ها فعالیت‌های اقتصادی و بالاخص فعالیت بخش خصوصی را تحت‌شعاع قرار می‌دهد (غفاری و فینی زاده، ۱۳۹۵). تأثیرات تحریم بانک‌ها بر روی سیستم مالی و پولی کشور، اثرات ناخوشایندی به شرح زیر بوده است:

- افزایش مخاطره در خصوص منابع بانک: از آنجایی که ایرانیان زیادی با شعب خارج از کشور دارای مراودات مالی می‌باشند، با اعمال این تحریم‌ها بخش اعظمی از منابع بانک ملت در این کشورها به مخاطره می‌افتد. درعین حال برخی از مشتریان خارجی نیز مراوداتی با این شعب داشته‌اند که منجر به این مسئله می‌گردد که فرآیند تجارت با شرکت‌ها و افراد ایرانی سخت‌تر شده و هزینه‌های آن را افزایش دهد.
- افزایش مطالبات: با اعمال تحریم و محدودیت شرکت‌ها در تأمین منابع ارزی موردنیاز خود از طریق بانک‌ها، مشتریانی که منابع موردنیاز خود را از طریق گشایش اعتبار تأمین می‌کنند دچار مشکل شده و به دلیل مکمل بودن تسهیلات ارزی و ریالی در فرآیند تولید، نمی‌توانند محصولات خود را طبق زمان‌بندی پیش‌بینی شده تولید نمایند. از این‌رو به دلیل عدم توانایی در بازپرداخت تسهیلات خود، به نظر می‌رسد که بانک‌های تحریم شده در کوتاه‌مدت با افزایش مطالبات مواجه گردد. هرچند پیش‌بینی می‌شود در بلندمدت، به دلیل کاهش مراودات ارزی و کاهش چشمگیر گشایش اعتبارات اسنادی، روند صعودی

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری.../شاه‌کرمی‌ذوله، رستم‌زاده، صادق‌فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

افزایش مطالبات ارزی بانک کاهش یابد.

تأثیر روی ریسک اعتباری: از زمان شروع اولین تحریم علیه بانک‌های ایرانی به دلیل نگرانی از بابت امنیت صادرات، ریسک اعتباری مرادوات با ایران بالا رفته و نرخ پوشش بیمه صادرات کالا به ایران رو به افزایش است که این مورد منجر به افزایش هزینه‌ها و قیمت نهایی کالاهای صادراتی به ایران می‌شود. مفهوم تاب‌آوری در حوزه‌های مختلف علوم کاملاً شناخته شده است، اما این موضوع تنها پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ در مرکز توجه علوم اقتصادی قرار گرفت. اهمیت تأکید و توجه به مسئله تاب‌آوری در علم اقتصاد، به دلیل وجود مخاطراتی است که شوک‌های پیش‌بینی نشده می‌تواند بر اقتصاد یک کشور تحمیل نماید. براین اساس، موضوع تاب‌آوری اخیراً در مرکز توجه، سازمان، مجمع جهانی اقتصاد نخبگان و سازمان‌های بین‌المللی از جمله بانک جهانی و سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه ملل قرار گرفته است. تاب‌آوری اقتصادی در اقتصاد دارای جنبه‌های مختلفی است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها تاب‌آوری سیستم مالی یک کشور است. با توجه به آنکه بانک‌ها بخش عمده از سیستم مالی هر کشور را تشکیل می‌دهند، تاب‌آوری نظام بانکی، اصلی‌ترین بخش تاب‌آوری یک سیستم مالی است و از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. یک نظام زمانی تاب‌آوری دارد که بتواند مخاطرات موقت یا دائم را جذب کرده و خود را با موقعیت‌های به‌سرعت در حال تغییر " انطباق " دهد، بدون اینکه دچار بی‌ثباتی شود.

مفاهیم تحریم

تحریم فعالیتی یا عملی است که به‌وسیله یک یا چند بازیگر بین‌المللی (مجرى تحریم)، علیه یک یا چند کشور دیگر (هدف تحریم)، به‌منظور مجازات این کشورها، با اهداف محروم ساختن آن‌ها از انجام برخی مبادلات یا وادار ساختن آن‌ها به پذیرش هنجارهایی معین و مهم (از دید مجریان تحریم)، اعمال می‌شود. در اینجا منظور از «مجرى تحریم» کشوری (یا گروهی بین‌المللی) است که نویسنده یا منتشرکننده سناریوی تحریم‌باشد، هرچند ممکن است در اعمال محاصره بیش از یک کشور شرکت داشته باشد و منظور از «هدف» کشور یا کشورهایی است که هدف اصلی تحریم واقع می‌شوند. تحریم‌های اقتصادی می‌تواند شامل اشکال مختلف موانع تجاری، تعرفه‌ها، محدودیت در معامله باشد (برگمن، ۲۰۱۱).

انواع تحریم از لحاظ اندازه یا حدود تحریم

از لحاظ اندازه یا حدود تحریم، آن را به سه نوع تقسیم‌بندی می‌کنند:

- تحریم محدود: تحریم‌های مالی، صادراتی، فرهنگی و مسافرتی جزئی، در این طبقه جای دارد؛

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

مانند کاهش یا لغو مساعدت‌های مالی و اعمال محدودیت‌هایی بر فروش سلاح و برخی فناوری‌های حساس.

• تحریم میانه: تحریم‌های مالی و تجاری کلی‌تر و گسترده‌تر از حالت قبل را، میانه می‌نامند.

تحریم جامع: تحریم‌های گسترده مالی و تجاری (مثلاً محاصره علیه عراق و صربستان)، بایکوت جامع است. اگرچه، گاهی ترکیبی از تحریم‌های میانه (مثل محدودیت‌های صادراتی آمریکا علیه شوروی سابق و اروپای شرقی در طول جنگ سرد) یک تحریم جامع است. (برگمن، ۴، ۲۰۱۱).

آثار و تبعات تحریم بانک‌ها در اقتصاد

سابقه نخستین تحریم‌های آمریکا علیه ایران به سال هزار و نهصد و هشتادوهفت بازمی‌گردد. پس از اعمال اولین تحریم‌ها علیه ایران، در دولت‌های بعدی که در ایالات‌متحده آمریکا بر سر کار آمدند این تحریم‌ها علیه ایران ادامه یافت. از سال ۲۰۰۶ میلادی، شورای امنیت سازمان ملل متحد در ارتباط با برنامه هسته‌ای ایران پنج قطعنامه علیه این کشور صادر نمود. از جمله تحریم‌های سازمان ملل متحد علیه ایران، مسدود کردن دارایی‌های شرکت‌ها و افرادی است که ادعا شده است در برنامه حساس هسته‌ای یا تولید موشک‌های بالستیکی فعالیت داشته یا از این برنامه حمایت می‌کنند (حمیدی نصر و حمیدی نصر، ۱۳۹۴). در ادامه سناریوی تحریم‌ها اکنون نوبت به بانک‌ها رسیده که با شرایط جدید مواجه شوند. نخستین بار در دی ماه سال ۸۵ آمریکا بانک ایرانی سپه را با ذکر اتهام‌هایی نظیر ارتباط با یک موسسه مرتبط با فناوری موشکی در کره شمالی مورد تحریم‌های یک جانبه قرارداد. در ادامه تکمیل پروسه تحریم بانک‌های ایران، مهرماه ۸۷ وزارت خزانه‌داری آمریکا سه بانک ملی، ملت و صادرات را مشمول چنین تحریم‌هایی قرارداد. این وزارتخانه بانک صادرات ایران را به خاطر انتقال پول به حزب‌الله لبنان، جنبش حماس و سازمان جهاد اسلامی فلسطین و بانک ملی را به دلیل ارائه خدمات مالی به شرکت‌های مرتبط با برنامه موشکی و هسته‌ای ایران، تحریم کرد و در ادامه تحریم‌های اخیر نوبت به بانک ملت رسید. بر اساس ادعاهایی نظیر تخصیص میلیون‌ها دلار به برنامه هسته‌ای ایران و تسهیل در انتقال پول برای این منظور، ابتدا بانک پرشیا لندن و سپس شعبه مالزی بانک ملت مشمول این تحریم‌ها شدند (نظریور و همکاران، ۱۳۹۵).

تأثیرات تحریم بانک‌ها بر روی سیستم مالی و پولی کشور

۱ - افزایش مخاطره در خصوص منابع بانک

از آنجایی که ایرانیان زیادی با شعب خارج از کشور دارای مراودات مالی می‌باشند، با اعمال این تحریم‌ها

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میر شتربانی

بخش اعظمی از منابع بانک ملت در این کشورها به مخاطره می‌افتد. در عین حال برخی از مشتریان خارجی نیز مراداتی با این شعب داشته‌اند که منجر به این مسئله می‌گردد که فرآیند تجارت با شرکت‌ها و افراد ایرانی سخت‌تر شده و هزینه‌های آن را افزایش دهد (کاوالکوویسکی، ولیوا^۵ و همکاران، ۲۰۱۹).

۲ - افزایش مطالبات

با اعمال تحریم و محدودیت شرکت‌ها در تأمین منابع ارزی مورد نیاز خود از طریق بانک‌ها، مشتریان که منابع مورد نیاز خود را از طریق گشایش اعتبار تأمین می‌کنند دچار مشکل شده و به دلیل مکمل بودن تسهیلات ارزی و ریالی در فرآیند تولید، نمی‌توانند محصولات خود را طبق زمان‌بندی پیش‌بینی شده تولید نمایند. از این رو به دلیل عدم توانایی در بازپرداخت تسهیلات خود، به نظر می‌رسد که بانک‌های تحریم شده در کوتاه‌مدت با افزایش مطالبات مواجه گردد. هر چند پیش‌بینی می‌شود در بلندمدت، به دلیل کاهش مرادوات ارزی و کاهش چشمگیر گشایش اعتبارات اسنادی، روند صعودی افزایش مطالبات ارزی بانک کاهش یابد (گوادر^۶ و همکاران، ۲۰۱۲).

۳ - تأثیر روی ریسک اعتباری

از زمان شروع اولین تحریم علیه بانک‌های ایرانی به دلیل نگرانی از بابت امنیت صادرات، ریسک اعتباری مرادوات با ایران بالا رفته و نرخ پوشش بیمه صادرات کالا به ایران رو به افزایش است که این مورد منجر به افزایش هزینه‌ها و قیمت نهایی کالاهای صادراتی به ایران می‌شود.

۴ - کاهش اعتماد فروشنندگان بین‌المللی به سیستم بانکی: اعتماد فروشنندگان بین‌المللی نسبت به بانک‌های ایرانی به شدت کاهش یافته به طوری که به عدم انجام مرادوات با این بانک‌ها تأکید می‌کنند و اشاعه این موضوع در سطح وسیع بانکی بسیار جبران‌ناپذیر خواهد بود (من^۷ و همکاران، ۲۰۱۱).

۵ - تحمیل هزینه‌های تأمین مالی: از آثار مهم تحریم بانک‌ها می‌توان به افزایش هزینه‌های تأمین مالی اشاره نمود. افزایش نرخ حق بیمه تسهیلات، نرخ تنزیل اسناد ایران در بانک‌های خارجی، کارمزدهای بانکی پرداختی در مرادوات با بانک‌های خارجی، هزینه خرید از واسطه‌ها، هزینه کارمزد گشایش اعتبارات اسنادی و نهایتاً هزینه‌های جایگزینی کارگزاران بانکی، از جمله هزینه‌هایی هستند که بانک‌های تحریم شده می‌بایست با آن مواجه شوند.

۶ - کاهش اعتماد عمومی به نظام بانکی: مهم‌ترین عامل که کلیه بانک‌های تحریم شده را در برمی‌گیرد امکان کاهش اعتماد عمومی به نظام بانکی در داخل کشور و خروج بیشتر سرمایه از کشور به

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

دلیل افزایش زمان و هزینه (در قسمت ورود کالا و خدمات از طریق گشایش‌ها) و تسری آن به سایر بخش‌ها به‌خصوص در بخش تولید است (مصباحی مقدم^۸، ۲۰۱۸).

ایجاد نا اطمینانی در اقتصاد

علاوه بر پیامدهای تحریم که در بالا مورد بررسی قرار گرفت تا زمانی که در خصوص شدت و گستره تحریم نا اطمینانی وجود داشته باشد و بیم گسترده‌تر شدن تحریم‌ها برود، به نگرانی سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان دامن می‌زند و در فعالیتهای اقتصادی اختلالاتی ایجاد می‌کند که برخی از آن‌ها به قرار زیر می‌باشد:

- برآورد هزینه و درآمدهای آتی فعالیتهای غیر شفاف می‌شود و در تخصیص منابع و کارایی فعالیتهای اقتصادی اختلال ایجاد می‌شود.
- قیمت کالاها و خدمات به دفعات بیشتری از طرف بنگاه‌های تولیدی و توزیعی در سطح خرده‌فروشی تعدیل می‌شود.
- تصمیم‌گیری فعالان اقتصادی برای کلیه بخش‌های اقتصادی اعم از خانوارها، بنگاه‌ها یا بخش دولتی مشکل می‌شود.
- در تصمیمات سرمایه‌گذاری بنگاه‌های اقتصادی انحراف ایجاد می‌شود. (کیتینگ^۹، ۲۰۱۹).

پذیرش نوآوری

پذیرش نوآوری به مفهوم استقبال و قبول نوآوری توسط اعضای نظام اجتماعی است که توسط آهنگ پذیرش نوآوری اندازه‌گیری می‌شود و برحسب تعداد پذیرندگان نوآوری در یک محدوده زمانی قابل اندازه‌گیری است. افراد جامعه واکنش‌های متفاوتی در برابر پذیرش نوآوری و تغییرات نشان می‌دهند. عده‌ای در کوتاه‌ترین زمان خود را با آن وفق می‌دهند و عده‌ای مایل به حفظ حالت قبلی و مقاومت در برابر آن هستند. در بیان برتری شبکه بانکداری به‌عنوان یک نوآوری در صنعت بانکداری نسبت به انواع شیوه‌های خدمت‌رسانی در بانکداری سنتی، باید مزایای آن را برشمرد، چراکه این مزایا بر سود و زیان بانک تأثیرگذار بوده و می‌تواند از سه طریق افزایش درآمد یا کاهش هزینه یا هر دو بر سود خالص بانک تأثیر مثبت گذاشته و چه‌بسا با شیوه ناصحیح اجرا می‌تواند موجب زیان دهی بانک در این بخش شود. مزایای نسبی شبکه بانکداری را می‌توان از دو جنبه مشتریان و بانک‌ها مورد توجه قرارداد. از دید مشتریان می‌توان به امکان دسترسی مشتریان به دریافت خدمات بانکی بدون حضور فیزیکی با ارتباطات امن،

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میر شتربانی

صرفه جویی در هزینه های مختلف از قبیل کاهش هزینه مسافرت های درون شهری، صرفه جویی در زمان به موجب ارائه خدمات بانکی در محل مشتری یا به عبارت دیگر، عدم مراجعه مشتری به بانک (کاهش هزینه های فرصت) و دسترسی به کانال های متعدد برای انجام عملیات مختلف بانکی اشاره کرد. از دیدگاه بانک ها، می توان به ویژگی هایی چون ایجاد و افزایش شهرت بانک ها در ارائه نوآوری، حفظ مشتریان علیرغم تغییرات مکانی بانک ها، عدم نیاز به تاسیس شعبه های مختلف و مجوزهای مربوطه، کاهش هزینه به خاطر عدم تاسیس شعبه و تجهیز کردن آن ها (کاهش هزینه های غیر عملیاتی و سربار بانک ها)، ایجاد فرصت برای جستجوی مشتریان جدید در بازارهای هدف، ایجاد رضایت مندی در مشتریان و وفادارسازی آن ها، گسترش محدوده جغرافیایی فعالیت و برقراری شرایط رقابت کامل، استفاده از اینترنت برای ارائه عملیات و سرویس های بانکی و ارائه مستقیم خدمات و عملیات بانکی جدید و سنتی به مشتریان از طریق کانال های ارتباطی متقابل الکترونیک، تمرکز بر کانال های توزیع جدید، ارائه خدمات اصلاح شده به مشتریان و استفاده از راهبردهای تجارت الکترونیک اشاره کرد (قنبری، صلواتیان و کیان، ۱۳۹۹).

تاب آوری سازمانی

در سال های اخیر، مفهوم تاب آوری سازمانی، تمرکز خود را از سازمان های بخش خصوصی به سازمان های دولتی تغییر داده است که وسعت و قلمرو تهدیداتی که با آن ها روبرو هستند، باز تعریف شده است. سویل و همکاران اشاره می کنند که سازمانی تاب آور است که بتواند اهداف محوری اش را در حالت فاجعه محقق کند. این تنها به معنی کاهش اندازه و فراوانی بحران ها (آسیب پذیری نیست، بلکه به معنای بهبود توانایی و سرعت سازمان در مدیریت بحران ها به طور اثربخش نیز هست (ظرفیت سازگاری)

ظرفیت تاب آوری سازمان از طریق منابع مختلفی ایجاد می شود. برای مثال، ریچر و سادرگن (۲۰۰۸) در مقاله خود، چهارچوبی مفهومی را برای ارزیابی ظرفیت تاب آوری سازمانی ارائه کرده اند. در این چهارچوب مفهومی، منابع چهارگانه ساختاری، شناختی، ارتباطی و عاطفی ظرفیت تاب آوری را در سازمان ایجاد می کنند (پارنو و مانزانو^{۱۰}، ۲۰۱۳).

- منابع ساختاری: بر این دلالت دارد که سازمان ساختارهای شفافیت دارد که فعالیت را تسهیل می کند و برمی انگیزاند. به علاوه، بینش ها و طرح های قوی، منابع مالی کافی، یک موقعیت مشروع، یک اختیار شفاف، قدرت رسمی کافی و خط مشی جهت تسهیل همه اعمالی که در ایجاد تاب آوری دخیل اند.
- منابع شناختی: تاب آور ساختن به توانایی ایجاد راه حل های بدیع و مناسب وابسته است و افراد

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

سازمان، جهت خلاق شدن، نیاز به انگیزش دارند. منابع شناختی بر وجود مهارت‌های کافی، جهت خلاق شدن، نیاز به انگیزش دارند. منابع شناختی بر وجود مهارت‌های کافی، دانش و شایستگی در سازمان، یا دسترسی آسان به دانش تخصصی، مرشدان کارآزموده یا افراد با ذکاوت در بحث‌های مسائل انتقادی دلالت دارد. منابع شناختی ایجاد پاسخ‌های غیرمتداول به چالش‌های پیش‌بینی نشده هستند (هوانگ و تزنگ^{۱۱}، ۲۰۱۲).

• منابع ارتباطی: منابع ارتباطی، روابط درونی و بیرونی سازمان هستند که در پاسخ به چالش‌های محیطی استفاده می‌شوند. مثال‌هایی شامل همکاران در سازمان‌های دیگر، شرکای خارجی و دیگران مهم از قبیل پیمانکاران فرعی، مشاوران، مشتریان یا سیاست‌مداران. داشتن منابع ارتباطی، به معنای داشتن شبکه‌هایی است که بتوانند پویا باشند و افراد در آن شبکه‌ها گزارش ارائه کنند و در داده یا انواع دیگر پشتیبانی، دخالت داشته باشند (هادیجا، بارنز و هایر^{۱۲}، ۲۰۱۲).

• منابع عاطفی: منابع عاطفی، به‌عنوان احساسات صمیمیت، حمایت، اعتماد، احترام و اشتراک اختیار (بین همکاران) تعریف شده است. اهمیت ویژه کیفیت عاطفی‌ای است که گاه از به‌عنوان نگاه مثبت یاد می‌شود؛ یعنی یک فرض متقابل که نیت دیگران خوب است و این که دیگران نهایت تلاششان را در جهت یاری و کمک و نه آسیب یا تخریب بکار می‌گیرند (سان و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۰).

شاخص‌های تاب‌آوری سازمانی

• برخی از تعاریف ارائه شده برای تاب‌آوری سازمانی مشتمل برای شاخص‌هایی هستند که می‌توان از آن‌ها برای ارزیابی و اندازه‌گیری تاب‌آوری استفاده کرد. شاخص‌های پیش‌بینی، مقاومت و انطباق، مفاهیمی هستند که ارائه شده است (کوهن، هوانگ و تزنگ^{۱۴}، ۲۰۱۲)

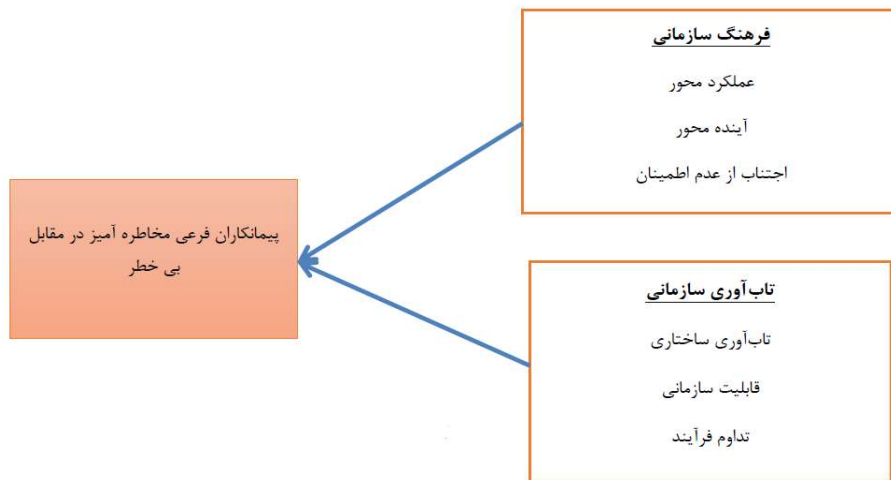
• تالون، کیورز، گلتمن و شارما^{۱۵} (۲۰۱۹) چهار ویژگی مشارکت‌کننده در ایجاد تاب‌آوری را تنوع، کارایی، انطباق‌پذیری و انسجام و پیوستگی معرفی می‌کند. پوتدار و راتری^{۱۶} (۲۰۱۸) عناصر تاب‌آوری را این‌گونه شناسایی می‌کنند: آمادگی، واکنش و انطباق و بازیابی یا تعدیل. ابعاد آمادگی، پاسخ، کاهش و بازیابی.

مدل تاب‌آوری سازمانی در پژوهش بوروکی و دیگران (۲۰۱۴)

این مطالعه به بررسی تأثیر فرهنگ‌سازمانی و تاب‌آوری سازمانی بر ریسک‌پذیری پیمانکاران فرعی مخاطره‌آمیز در مقابل بی‌خطر پرداخته است. در این پژوهش داده‌ها به‌صورت کمی و در دو مرحله از

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذرمیر شتربانی

طریق بررسی اسناد جمع آوری شده است. (اظهري، قربانی و اسماعیلی، ۱۳۹۳). یافته‌های پژوهش بیانگر این است که پیمانکاران فرعی که جهت‌گیری عملکرد بالا، اجتناب از عدم قطعیت بالا و جهت‌گیری بالا به آینده داشته‌اند، در دسته غیر مخاطره‌آمیز قرار گرفته‌اند و پیمانکاران فرعی که اعتماد ساختاری بالا، قابلیت سازمانی و تداوم فرایندی داشته‌اند نیز در دسته غیر مخاطره‌آمیز قرار گرفته‌اند و پیمانکاران فرعی که اعتماد ساختاری بالا، قابلیت سازمانی و تداوم فرایندی داشته‌اند نیز در دسته غیر مخاطره‌آمیز قرار گرفته‌اند که در شکل ۱ قابل مشاهده است (چرمچی، عسگری، حافظی، مکوندی و بختیار پور، ۱۳۹۵).

شکل ۱: تأثیر تاب‌آوری و فرهنگ سازمانی بر ریسک‌پذیری سازمان

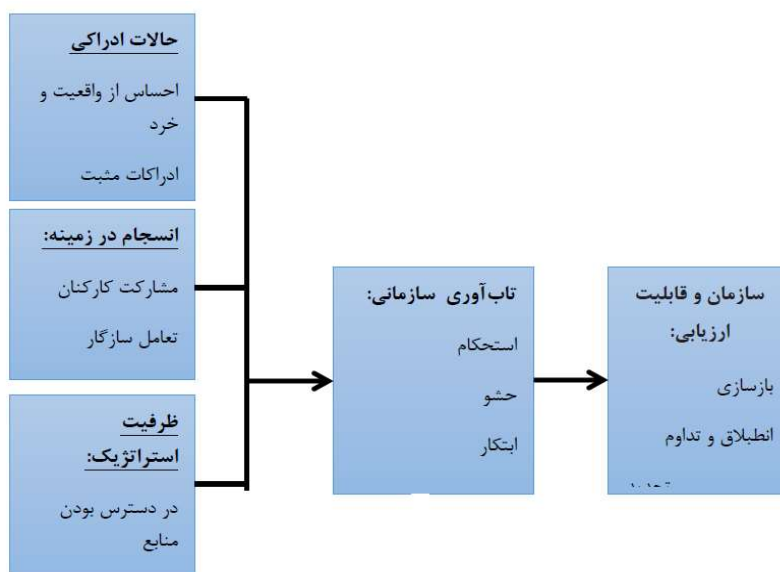
مدل تاب‌آوری سازمانی در پژوهش کانتر و سی (۲۰۱۲)

این مطالعه از طریق مطالعه مروری به ارائه مدلی از عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی پرداخته است. در این مطالعه بیان شده که امروزه به دلیل مواجهه کسب‌وکارها با محیط به‌طور فزاینده پرهزج و مرج سازمان‌ها تقاضای بیتشری به تاب‌آوری نشان می‌دهند. (مشیری و همکاران، ۲۰۱۲). عواملی که در این مطالعه معرفی شده‌اند عبارتند از: حالات ادراکی، انسجام در زمینه، ظرفیت استراتژیک و فعالیت استراتژیک؛ که ارتباط آن‌ها با تاب‌آوری سازمانی در قالب شکل ۲ ارائه شده است.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

مدل ارائه شده در این مطالعه به ادغام و ترکیب عوامل مختلف در پژوهش‌های متفاوت پرداخته است که این امر با هدف تقویت پژوهش‌های تاب‌آوری سازمانی صورت گرفته است.

و یافته اصلی پژوهش این است که اگر سازمان از نظر تاب‌آوری ارتقا یابد در زمانی که یک اخلاص منفی در عملکرد طبیعی سازمان صورت گیرد، سازمان تاب‌آور از طریق انطباق شرایط با تغییرات می‌تواند وضعیت خود را بهبود دهد و به بازسازی موارد خسارت دیده بپردازد (داودی، نیسی، خزائی، ارشدی و زکی‌ئی، ۱۳۹۶).

شکل ۲: عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی

پیشینه پژوهش

• کوثر، ندایی و سید نقوی (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی عوامل مؤثر و پیامدهای تاب‌آوری سازمانی، پرداختند. روش این مطالعه توصیفی-همبستگی است و شیوه پژوهش به این صورت است که ابتدا با مرور ادبیات و بررسی مدل‌های تاب‌آوری سازمانی، فرضیه‌های تحقیق مشخص گردیده و مدل ترسیم می‌شود، سپس مدل با استفاده از روش تحلیل مسیر، برازش شده و فرضیه‌ها در قالب مدل آزمون می‌شوند. جامعه آماری این پژوهش را ۱۴۰۰ نفر از مدیران و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی تشکیل

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

می‌دهند که طبق فرمول کوکران ۳۰۲ نفر به عنوان نمونه تعیین گردید و پرسشنامه به طور تصادفی میان آن‌ها توزیع شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مدل ترسیم شده از برازش خوبی برخوردار است و تأیید فرضیات تحقیق حاکی از رابطه مثبت و معنادار عوامل مؤثر بر تاب آوری و پیامدهای حاصل از آن با تاب آوری سازمانی است.

• امیری، الفت، فیضی و صالحی ابرقویی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای به بررسی طراحی مدلی برای تاب آوری سازمانی، پرداختند. در این راستا، این مقاله می‌کوشد، با شناسایی شاخص‌ها و ابعاد تاب آوری سازمانی و نهایتاً طراحی مدلی برای آن، به سازمان‌ها در دستیابی به تاب آوری کمک کند. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش برای طراحی مدل، کیفی از نوع مرور سیستماتیک و مصاحبه با خبرگان است. مدل طراحی شده پس از تحلیل عاملی تأییدی، نهایتاً برای ارزیابی تاب آوری سه سازمان فعال در صنعت چرم کشور مورد استفاده قرار گرفته است. نتایج حاصل حاکی از وضعیت نامناسب سازمان‌های مورد بررسی در شاخص تاب آوری سازمانی و نیاز به برنامه‌ریزی جدی و دقیق برای ارتقای آن در این سازمان‌ها دارد. مدل ارائه شده قادر است پس از ارزیابی وضعیت تاب آوری در سازمان‌ها، نقاط قوت و ضعف آن‌ها در این شاخص را شناسایی و پیشنهادهایی کاربردی برای کمک به تاب آور شدن آن‌ها (و یا بهبود و ارتقای آن) ارائه کند.

جامعه و نمونه آماری بخش کیفی

جامعه مرحله کیفی کلیه مدیران و متخصصان بانک توسعه صادرات ایران در سال ۱۳۹۹ بود. به عبارتی جامعه آماری شامل کلیه مدیران و متخصصان که شامل (مدیران، معاون مدیران، رئیس شعب) بود که به روش هدفمند گلوله برفی از آن‌ها نمونه‌گیری شده است. تعداد نمونه ۲۱ نفر بوده است.

جامعه و نمونه آماری بخش کمی

جامعه آماری شامل کلیه کارکنان بانک توسعه صادرات ایران در سال ۱۳۹۹ بود که از میان آن‌ها تعداد مطلوب ۲۵۰ نفر بر اساس فرمول کوکران به عنوان نمونه انتخاب شد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل اطلاعات به عنوان مرحله‌ای علمی از پایه‌های اساسی هر پژوهش علمی به شمار می‌رود که به وسیله آن کلیه فعالیت‌های پژوهش تا رسیدن به نتیجه، کنترل و هدایت می‌شوند. بر این اساس در

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

تحقیق فوق داده‌های حاصل از مصاحبه را با استفاده از تئوری زمینه‌ای داده بنیاد مورد تجزیه و تحلیل قراردادده و مؤلفه‌های حاصل از آن را به وسیله ابزار پرسش‌نامه در اختیار نمونه آماری قراردادده و سرانجام با استفاده از نرم‌افزارهای AMOS و SPSS مورد تجزیه و تحلیل قراردادده گرفته است.

سؤال

عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم کدام‌اند؟

۱-۱- تحلیل مصاحبه‌ها برای سؤال

مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۲۱ نفر از مدیران و متخصصان که شامل (مدیران، معاون مدیران، رئیس شعب) انجام گرفت و تجزیه و تحلیل آن‌ها با روش داده بنیاد (کدگذاری) انجام شد. داده‌های گردآوری شده از مصاحبه به داده‌های متنی تبدیل شد و پس از آن به منظور بررسی نظام‌مند داده‌های فراوان و متنوع، به واحد سازی و مقوله‌بندی آن‌ها پرداخته شد.

جدول ۱: مشخصات بخش مصاحبه پژوهش برای سؤال پژوهش

شاخص‌ها	تعداد
مصاحبه‌شونده‌ها	۲۱
تعداد کدهای باز برای بررسی سؤال اول	۲۲۸
تعداد مقوله‌های استخراج شده	۱۲

کدگذاری محوری: شکل‌دهی مقوله‌های اصلی برای تحلیل سؤال

در این مرحله، نظریه پرداز داده مقوله‌های به دست آمده را در قالب شرایط مورد مطالعه در روش‌های داده بنیاد که شامل ۶ قضیه اصلی تحت عنوان: شرایط علی، راهبرها، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و پیامدها، هستند، قراردادده است. جدول ۲ به این موضوع پرداخته است:

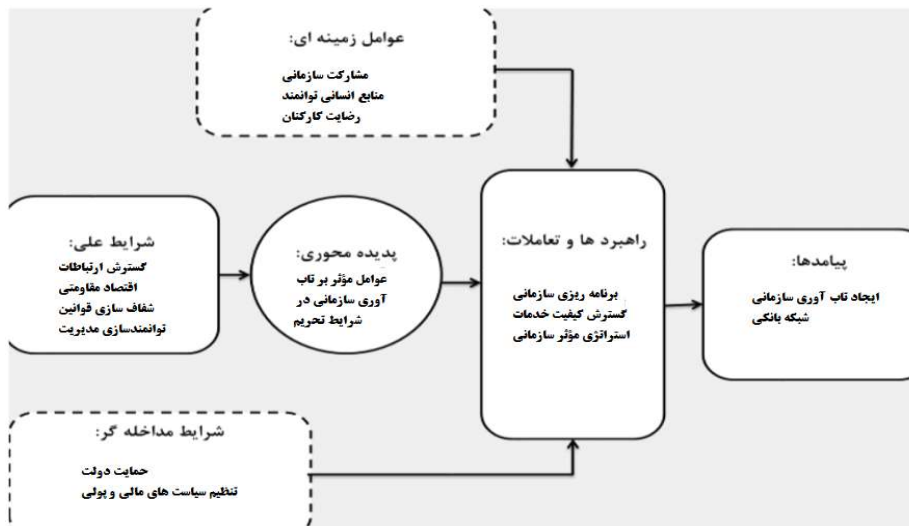
جدول ۲ کدگذاری محوری و شکل‌دهی مقولات اصلی برای سؤال

مقوله‌ها	قضایا
گسترش ارتباطات	شرایط علی
اقتصاد مقاومتی	
شفاف‌سازی قوانین	
توانمندسازی مدیریت	

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

برنامه ریزی سازمانی	راهبردهای تعاملی
گسترش کیفیت خدمات	
استراتژی مؤثر سازمانی	
عوامل مؤثر بر تاب آوری سازمانی در شرایط تحریم	پدیده محوری
حمایت دولت	شرایط مداخله گر
تنظیم سیاست‌های پولی و مالی	
مشارکت سازمانی	
منابع انسانی توانمند	عوامل زمینه‌ای
رضایت کارکنان	
ایجاد تاب آوری سازمانی شبکه بانکی	
	پیامدها

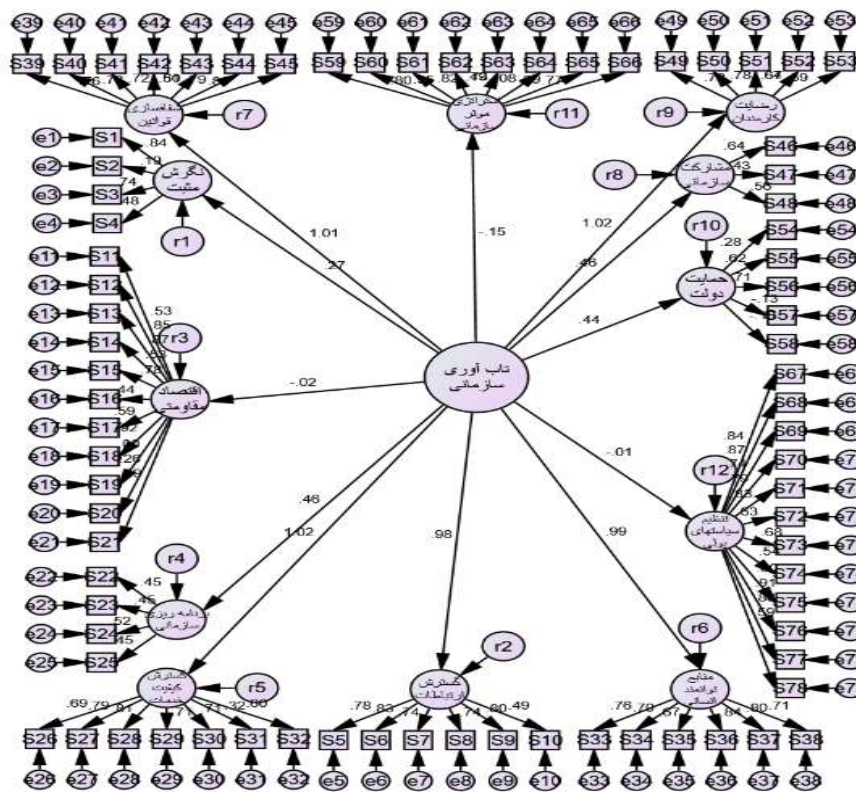
سپس به ترسیم مباحث به دست آمده در قالب نمودار پرداخته می‌شود که این مرحله از کدگذاری مشتمل بر ترسیم یک نمودار است که همان الگوی کدگذاری است.

شکل ۳: مدل پارادایمی پژوهش

تحلیل عاملی تأییدی به روش معادلات ساختاری

مدل‌سازی معادلات ساختاری یکی از فنون مدل‌سازی آماری می‌باشد که فنون دیگری مانند رگرسیون چند متغیره، تجزیه و تحلیل عاملی و تجزیه تحلیل مسیر را در برمی‌گیرد و تمرکز اصلی آن بر روی متغیرهای پنهان است که توسط شاخص‌های اندازه‌پذیر و متغیرهای آشکار، تعریف می‌گردد. با استفاده از این روش می‌توان روابط علت و معلولی میان متغیرهایی که به‌طور مستقیم قابل مشاهده نیستند را با توجه به خطاها استنتاج نمود و میزان همبستگی و شدت اثرگذاری هر یک را بر دیگری، مورد تجزیه و تحلیل قرارداد. به همین دلیل، مدل‌سازی معادلات ساختاری با عنوان تجزیه تحلیل متغیرهای پنهان با مدل‌سازی علی نیز شناخت شده است.

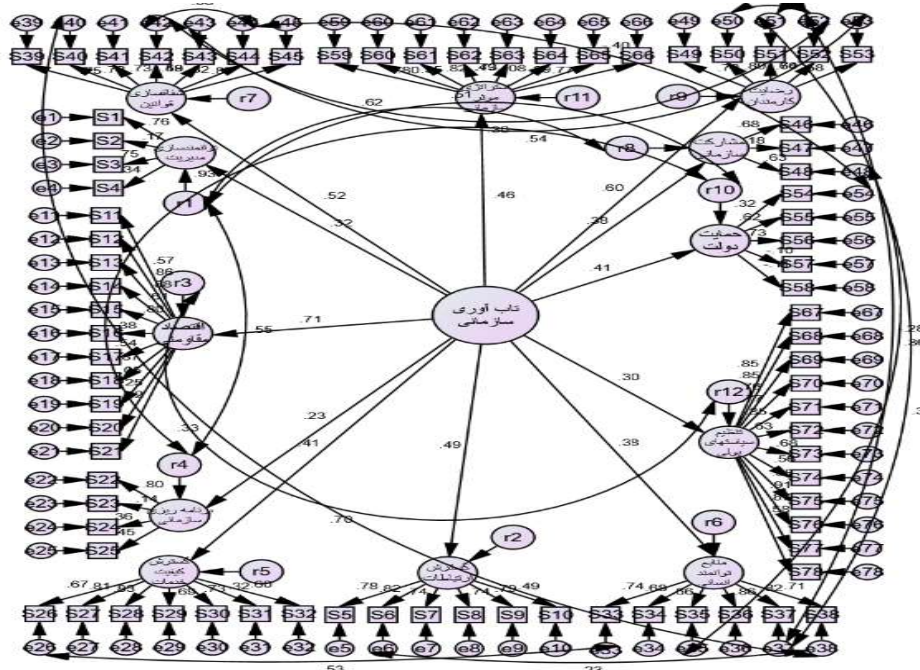
شکل ۴ مدل ساختاری تحلیل عاملی تأییدی

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل ساختاری تحلیل عاملی تأییدی

شاخص	TLI	IFI	NFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	CMIN/df	RMSEA
مقدار قابل قبول	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	-	< 3	$< 0/08$
مقدار به دست آمده	0/48	0/41	0/43	0/49	0/46	0/43	0/158	4/153	0/113
وضعیت	رد	رد	رد	رد	رد	رد	-	رد	رد

شکل ۴ مدل ساختاری اولیه تحلیل عاملی تأییدی پژوهش و جدول ۳ مقادیر به دست آمده شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد. اگرچه اکثر ضرایب به دست آمده بین متغیرها در مدل مطلوب و معنی‌دار به نظر می‌رسند اما با توجه به جدول ۳ مشاهده می‌شود مقادیر به دست آمده برای همه شاخص‌های برازش، صلاحیت مدل را تأیید نمی‌کند که نیاز به اصلاح و برازش مطلوب مدل می‌باشد.

شکل ۵: مدل ساختاری تحلیل عاملی تأییدی اصلاح شده

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل ساختاری تحلیل عاملی تأییدی اصلاح‌شده

شاخص	TLI	IFI	NFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	CMIN/df	RMSEA
مقدار قابل قبول	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	$\geq 0/90$	-	< 3	$< 0/08$
مقدار به دست آمده	0/95	0/91	0/90	0/96	0/90	0/86	0/094	2/715	0/064
وضعیت	عدم رد	عدم رد	عدم رد	عدم رد	عدم رد	رد	-	عدم رد	عدم رد

شکل ۵ مدل ساختاری اصلاح‌شده تحلیل عاملی تأییدی پژوهش و جدول ۴ مقادیر به دست آمده شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد. با توجه به جدول ۴ همه شاخص‌های برازش مدل در سطح مطلوبی قرار داشته و آن را تأیید می‌کنند؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که عوامل تعیین‌شده در بخش کیفی پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد پذیرش می‌باشند. بنابر نتایج به دست آمده از شاخص‌های برازش مدل، می‌توان عوامل ذکر شده در مدل را به‌عنوان ابعاد مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی را مورد تأیید قرارداد.

نتایج

عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم کدام‌اند؟

همان‌طور که در تجزیه و تحلیل داده‌ها مطرح گردید، حاصل تحلیل مصاحبه‌های پژوهش در این بود که در این پژوهش برای فرآیند کدگذاری انتخابی شش قضیه نظری بر اساس مدل پارادایمی ارائه شد که شامل موارد زیر است:

- گسترش ارتباطات، اقتصاد مقاومتی، شفاف‌سازی قوانین و توانمندسازی مدیریت از جمله شرایط علی می‌باشد.

- برنامه‌ریزی سازمانی، گسترش کیفیت خدمات و استراتژی مؤثر سازمانی از جمله راهبردهای تعاملی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم، است.

- حمایت دولت و تنظیم سیاست‌های پولی و مالی از جمله شرایط مداخله‌گر عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم، است.

- مشارکت سازمانی، منابع انسانی توانمند و رضایت کارکنان از جمله عوامل زمینه‌ای مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم، است.

- پدیده محوری این مطالعه عوامل مؤثر بر تاب‌آوری سازمانی در شرایط تحریم عوامل مؤثر بر

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب آوری.../شاه کرمی ذوله، رستمزاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

تاب آوری سازمانی در شبکه بانکداری در شرایط تحریم، است.

• از پیامدهای اجرای موارد مطرح شده در قضایای قبلی رسیدن به تاب آوری سازمانی شبکه بانکی در شرایط تحریم ها می باشد.

نتایج به دست آمده با یافته های کوثر، ندایی و سید نقوی (۱۳۹۸) و امیری، الفت، فیضی و صالحی ابرقویی (۱۳۹۷) همخوانی دارد.

کوثر، ندایی و سید نقوی (۱۳۹۸) در مطالعه ای نشان می دهد که مدل ترسیم شده از برازش خوبی برخوردار است و تأیید فرضیات تحقیق حاکی از رابطه مثبت و معنادار عوامل مؤثر بر تاب آوری و پیامدهای حاصل از آن با تاب آوری سازمانی است. در پژوهشی دیگر امیری، الفت، فیضی و صالحی ابرقویی (۱۳۹۷) نتایج حاصل حاکی از وضعیت نامناسب سازمان های مورد بررسی در شاخص تاب آوری سازمانی و نیاز به برنامه ریزی جدی و دقیق برای ارتقای آن در این سازمان ها دارد. مدل ارائه شده قادر است پس از ارزیابی وضعیت تاب آوری در سازمان ها، نقاط قوت و ضعف آن ها در این شاخص را شناسایی و پیشنهادهایی کاربردی برای کمک به تاب آور شدن آن ها (و یا بهبود و ارتقای آن) ارائه کند.

پیشنهاد کاربردی سؤال

بر اساس نتایج این سؤال پیشنهادهای زیر برای توسعه و گسترش تاب آوری سازمانی در شرایط تحریم مطرح می شود:

- ایجاد رضایت کارکنان از طریق تخصیص پاداش های به موقع و دلگرم کننده در شرایط تحریم
- ایجاد نگرش مثبت شغلی در کارکنان با تأکید بر گذرا بودن شرایط ناشی از تحریم ها
- سیستم پاداش در بانک و ارائه پاداش به موقع به مدیران و پرسنل توانمند در شرایط تحریم
- فراهم سازی روحیه انطباق و انعطاف پذیری سازمانی برای کاهش فشارهای ناشی از تحریم ها

پیشنهادهای پژوهشی

- پیشنهاد می شود، در مطالعات آینده به بررسی دیگر بانک های خصوصی و دولتی و سایر سازمان ها، نیز پرداخته شود.
- پیشنهاد می شود، پژوهشگران آینده در مطالعات آینده موانع رفتار تاب آوری سازمانی را نیز مورد بررسی قرار دهند.
- پیشنهاد می شود پژوهشگران بعدی به بررسی راهکارهای مؤثر بر تاب آوری سازمانی، بپردازند.

منابع

- ۱) آقای، میلاد و آقای، رضا (۱۳۹۳). ارائه الگوی مفهومی چابکی سازمانی. نشریه رشد و فناوری، دوره ۱۰، شماره ۳۹، ۳۷۳-۴۳.
- ۲) اژنگ، امیرحسین، نوری یوشانلو، جعفر (۱۳۹۳). تأثیر تحریم‌ها بر تعدیل قراردادهای تجاری بین‌المللی، پایان‌نامه دانشگاه تهران.
- ۳) احمدی کوشا، آزاده، جعفر نژاد چقوشی، احمد (۱۳۹۷). تأثیر تحریم‌های اقتصادی در زنجیره تأمین خدمات بانکی (مورد مطالعه بانک خاورمیانه)، پایان‌نامه دانشگاه تهران.
- ۴) امیری، مقصود، الفت، لعیا، فیضی، کامران و صالحی ابرقویی، محمدعلی (۱۳۹۷) طراحی مدلی برای تاب‌آوری سازمانی، مدیریت بهره‌وری (فراسوی مدیریت)، دوره ۱۱، شماره ۴۴، ۶۵-۳۵.
- ۵) ایرانزاده، سلیمان، تقی پور، احسان (۱۳۹۶). ارائه مدل نگهداری و تعمیرات چابک با تأکید بر آموزش در صنایع حمل و نقل دریایی با بهره‌گیری از روش دلفی فازی و پرومته (مطالعه موردی: صنایع کشتی سازی نظامی). فصلنامه علمی پژوهشی علوم دریایی، دوره ۴، شماره ۱، بهار ۱۳۹۶، صفحه ۴۴-۳۰.
- ۶) اظهار، صدیقه، قربانی، محبوبه، اسماعیلی، حبیب‌الله (۱۳۹۳). بررسی ارتباط سطح زندگی خوب و سازگاری اجتماعی با امید به زندگی. همایش ملی سطح زندگی سال ۱۳۹۳.
- ۷) حرآبادی فراهانی، علیرضا، مسعودی، بابک، شاملو، زهره و مفتخری کمالی، مرجان (۱۳۹۳). چابک سازی سازمانی برای توانمندسازی نیروی انسانی در مدیریت جهادی کشور، سومین همایش ملی سالیانه علوم مدیریت نوین، گرگان، انجمن علمی و حرفه‌ای مدیران و حسابداران گلستان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول.
- ۸) حسینی، محمدرضا، کیماسی بن کمری، مسعود (۱۳۹۶). بررسی کیفیت خدمات ارزی بانک‌های ایرانی در دوران تحریم (مورد مطالعه: مشتریان خدمات ارزی شهر اصفهان)، پایان‌نامه دانشگاه تهران.
- ۹) حمیدی نصر، مهرداد و حمیدی نصر، محمد (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر چابک سازی سازمانی نظیر بانک‌ها. کنفرانس بین‌المللی علوم و مهندسی، دوره ۱.
- ۱۰) چرمچی، نسرین، عسگری، پرویز، حافظی، فریبا، مکوندی، بهنام، بختیارپور، سعید (۱۳۹۵). اثر درمان شناخت رفتاری به شیوه گروهی بر میزان اضطراب و تاب‌آوری روانی. نشریه مدیریت ارتقای سلامت، دوره ۶، شماره ۱، مهر و آبان ۱۳۹۵.

شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری.../شاه‌کرمی ذوله، رستم‌زاده، صادق فیضی، یاسبان و آذر میرشتربانی

- ۱۱) قنبرلو، سمیه، وکیلی فرد، حمیدرضا (۱۳۹۳). بررسی همبستگی بین تورم و عملکرد مالی بانک ملت طی سال‌های ۴۸ تا ۱۹، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی علوم تحقیقات.
- ۱۲) شاه‌قلی نژاد، نسترن (۱۳۹۲). تحریم سیستم پولی و بانکی و آثار آن بر قراردادهای پایان‌نامه دانشگاه تهران.
- ۱۳) قنبری، سعید، صلواتیان، سیاوش و کیان، علی اصغر (۱۳۹۹). شاخص‌های سنجش تاب‌آوری سازمانی خبرگزاری‌های ایران در بلایای طبیعی. دو فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت بحران، دوره ۹، شماره ۱، ۱۰۱-۱۱۴.
- ۱۴) غفاری، رضا، فینی زاده، رضا (۱۳۹۵). شناسایی و رتبه‌بندی موانع تأمین کالاهای وارداتی بر اساس روش ANP (مطالعه موردی: سازمان صنایع دریایی)، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی نراق.
- ۱۵) صادقی، رضا، هرمیداس‌وند، داود (۱۳۹۰). مجازات‌های بین‌المللی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات.
- ۱۶) صادق شفیعی، سیدمحمد، سلطانی، مرتضی (۱۳۹۵). تأثیر تحریم بانکی بر عملکرد مناطق آزاد تجاری (منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان)، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی نراق.
- ۱۷) رضانی، زهرا، قاسمی، احمدرضا (۱۳۹۷). ارزیابی تاب‌آوری سازمانی در شرایط تحریم (مورد بررسی: وزارت نیرو)، پایان‌نامه دانشگاه تهران.
- ۱۸) زمانی میقان، حسین، نظر پور، محمدتقی (۱۳۹۵). چالش‌ها و الزامات بانک‌های تجاری و تخصصی ایران در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی، پایان‌نامه دانشگاه مفید.
- ۱۹) نظرپور، رضا، محمدی، مصطفی (۱۳۹۵). مدل‌سازی تلفات انسانی در سناریوی وقوع زلزله شبانه منطقه یک شهر اهواز بر پایه مدل کویرن‌فازی. نشریه جغرافیا و مخاطرات محیطی، زمستان ۱۳۹۵ شماره ۲۰.
- ۲۰) داودی، ایران؛ و نیسی، عبدالکاظم؛ و خزایی، حبیب‌اله؛ و ارشدی، نسرین؛ و زکی‌بی، علی. (۱۳۹۶). بررسی نقش برخی از عوامل شناختی و هیجانی در پیش‌بینی تاب‌آوری دانشگاه علوم پزشکی. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران (نامه دانشگاه)، ۲۷(۱۵۰)، ۱۰۷-۱۲۱.
- ۲۱) کاوه، مینا، عسگری، محمدرضا (۱۳۹۴). شناسایی آثار تحریم‌های اقتصادی بر گشایش اعتبارات اسنادی در ایران (مطالعه موردی: بانک ملی) پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

- ۲۲) کوثر، زهرا، ندایی، امین، نقوی، میر سید علی (۱۳۹۸). عوامل مؤثر پیامدهای تاب‌آوری سازمانی. نشریه پژوهش‌های مدیریت در ایران، دانشگاه تربیت مدرس. سال ۱۳۹۳، دوره ۲۳، شماره ۴.
- ۲۳) نادری، مجتبی، معمار نژاد، عباس (۱۳۹۵). بررسی تأثیر مالکیت بانک‌ها بر توسعه مالی کشورهای منتخب، پایان‌نامه دانشگاه آزاد اسلامی علوم و تحقیقات.
- 24) Anand, A. Sharma, R. Coltman, T. 2016. Four steps to realizing business value from digital data streams. *MIS Quart. Exec.* 15 (4), 259–277
- 25) Bergemann, D (2011). Targeting in Advertising Markets Implications for offline Vs. online Media. *RAND Journal of Economics*, 1(3):2-8.
- 26) Chung, H. F. Yang, Z, & Huang, P.H (2015). How does organizational learning matter in strategic business performance? The contingency role of g
- 27) Hadija, Z. Barnes, S. & Hair, N (2012). Why we ignore social networking advertising? Emerald Group Publishing Limited, 1(1):1-15.
- 28) Huang, C, Y. & Tzeng, G, H (2012). Combined DEMATEL technique with hybrid MCDM methods for creating the aspired intelligent global manufacturing & logistics systems. *Journal of Annals OR*, 197(1):159-190.
- 29) Lengnick-Hall, C.A.E. Beck, T. & Lengnick-Hall, M.L. Developing a capacity for organizational resilience through strategic human resource management. *Human Resource Management Review*, 2011, 21, 243–255.
- 30) Parreno, J, M.& Manzano, J, A (2013). Key factors of teenager's mobile advertising acceptance. *Industrial management & Data systems*, 3(1):113-120.
- 31) Postigo, S. González, R. Montoya, I. & Ordoñez, A. (2013). Theoretical proposals in bullying research: a review. *Anales de psicología*, 29(2).
- 32) Paré, G. Trudel, M.C. Jaana, M. Kitsiou, S (2015). Synthesizing information systems knowledge: a typology of literature reviews. *Inform. Manage.* 52 (2), 183–199.
- 33) Potdar, P. K. & Routroy, S. (2018). Analysis of agile manufacturing enablers: a case study. *Materials Today: Proceedings*, 5(2), 4008-4015.
- 34) Richtner, A. Sodergren, B. 2008. Innovation projects need resilience. *International Journal of Technology Intelligence and Planning*. Vol 4. No 3. Pp 257- 275.
- 35) Sun, Y. Lim, K. Jiang, C. & sun, J (2010). Do males and females think in the same way? an empirical investigation on the gender differences in the web advertising evolution. *Journal of Computers in Human Behavior*, 26(6):1614-1625.
- 36) Tallon, P. P. Queiroz, M. Coltman, T. & Sharma, R. (2019). Information technology and the search for organizational Resilience: A systematic review with future research possibilities. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 218-237.

- 37) . Keating, C. B. (2008). Emergence in system of systems. System of Systems Engineering, 169-190.
- 38) Kowalkowski, C. Gebauer, H. & Oliva, R. (201۹). Service growth in product firms: Past, present, and future. Industrial Marketing Management, 60, 82-88.
- 39) Qadeer, F. & Jaffery, H. (2014). Mediation of Psychological Capital between Organizational Climate and Organizational Citizenship Behavior. Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, 8, 453- 470.
- 40) Meng, W. (2009). Developing model of e-commerce e-marketing, proceedings of the 2009 International Symposium on Information Processing, Huangshan, China: 225- 228.
- 41) Mesbahi Moghadam, GH. (2018). Challenges of Islamic Banking in Iran (Solutions), Islamic Economics Research Journal, 69. 117-145. (in Persian).
- 42) Moshiri, S. & Abdolshah, F. (201۲). The Estimation of Credit Loss Distribution of Iran's Banking Industry Using Stress Test. Journal of Economic Research (Tahghighat-e-Eghtesadi), 52(4), 935-962. (In Persi)

یادداشت‌ها:

-
- 1 Anand, A. Sharma, R. Coltman,
 - 2 Paré, G. Trudel, M.C. Jaana, M. Kitsiou,
 3. Bergemann
 4. Bergemann
 - 5 Oliva & et al
 - 6 Cuadros
 - 7 Mann et al.
 - 8 Mesbahi Moghadam
 - 9 Keating
 10. Parreno & Manzano
 11. Huang & Tzeng
 12. Hadija, Barnes & Hair
 13. Sun
 14. Huang & Tzeng
 - 15 Tallon, P. P. Queiroz, M. Coltman, T. & Sharma, R
 - 16 Potdar, P. K. & Routroy